

שמות יהושע במדבר

שכחתי מה פרשת השבוע...
 אני רוצה להקריא לכם כמה פסוקים: "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים... ויעש יהושע כאשר אמר...
 יהושע... יהושע... יהושע".
 אחר כך בחטא העגל גם כן כתוב: "וישמע יהושע את קול העם".
 ואחרי כן בפרק ל"ג "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל".
 בפרשת שבוע שעבר גם כן קראנו: "יען יהושע בן נון".
 טוב, אני זוכר מה פרשת שבוע.
 בפרשת שבוע יש חידוש עצום: יהושע מוזכר "למטה אפרים הושע בן נון", ואחרי כן נאמר "ויקרא משה
 להושע בן נון בוקר טוב יהושע".
 שמונה פעמים כבר כתוב יהושע. מה אתה מספר לנו סיפורים? פתאום קורא לו יהושע.

איפה השתנה שמו של יהושע באמת?
 ודאי שכשנולד קראו לו הושע, ובשלב מסוים קראו לו יהושע, אבל השאלה היא מתי?
 אצלנו משמע שפה נקרא יהושע, אבל השם הזה כתוב כבר לפני כן. יותר מזה, אף פעם לא קוראים לו
 בתורה יהושע!
 האיבן עזרא מתרץ שהשינוי נעשה עכשיו, אבל התורה ידעה שיהיה דבר כזה לכן היא קראה לו יהושע כבר.
 (את השאלה הזו שאל האיבן עזרא כבר בספר יהושע במלחמת עמלק). לכבוד משה שהיה עתיד לקרוא לו
 יהושע, התורה לא רצתה לקרוא לו הושע.
 התורה קוראת לו על שם העתיד, זה דבר שנמצא הרבה מאוד בתורה. בדרך כלל רש"י מאוד אוהב את
 התירוץ הזה (למרות שפה משמע אחרת).
 איפה היה משה כשה' דיבר איתו לראשונה? בסנה. איפה זה היה? הר האלוקים. לא כתוב הר סיני.
 שואל רש"י: מה הר האלוקים? זה עוד לא שום דבר. אומר רש"י, שעל שם העתיד נקרא הר האלוקים.

קושיה נחמדה בפרשת השבוע.
 כתוב "ויבואו עד נחל אשכול... למקום ההוא קרא נחל אשכול". אני לא מבין, החתול מסתובב סביב הזנב
 שלו!
 למקום קראו נחל אשכול על שם האשכול, אז כשבאו לשם קראו למקום נחל קפוקפוטו. אבל כשבאו לשם
 לא קראו למקום נחל אשכול, אז למה התורה קוראת למקום נחל אשכול?
 בפרשת וישלח אומרת התורה "ועקב נסע סכתה... קרא המקום ההוא סוכות". אז כשהוא הגיע לשם קראו
 למקום צ'וקפוטו?
 התירוץ הפשוט הוא שהתורה קוראת לזה על שם העתיד. יעקב לא אמר בוויז סכתה, זה היה מביא אותו
 לשום מקום. הוא הגיע לצ'וקפוקו, ואחרי שהוא הגיע לשם ובנה סוכות קראו למקום סוכות. אותו דבר עם
 המרגלים ונחל אשכול.
 תשמעו וורט פלאי פלאים של הגר"א: מה משותף גם לסוכות וגם לאשכול?
 אני אתן לכם רמז: לגאון יש הרבה וורטים על מילה שכתובה עם וא"ו ובלי וא"ו.
 יעקב נסע סכתה - בלי וא"ו, על כן קרא שם המקום ההוא סוכות - עם וא"ו.
 גם בנחל אשכול, כתוב בפעם השנייה נחל אשכול.
 כמה דפנות יש לסוכה? באופן עקרוני ארבע, אבל אפשר שלוש ואפשר שניים וחצי.
 מאיפה יודעים שיש ארבע דפנות לסוכה? סוכות סוכות סוכות. אבל כתוב רק שלוש פעמים?
 אלא שסוכות אחד כתוב עם וא"ו. אומרת הגמרא שסוכות עם וא"ו זה שניים.
 (יש פה תימנים או אשכנזים?)
 אנחנו לא עושים הבדל בהגיה בין פתח וקמץ, אבל תימנים ואשכנזים עושים הבדל. ת"ו עם דגש הם אומרים
 אחרת מבלי דגש, וגם יש להם הבדל בין קמץ לפתח. המקור של התימנים יותר מדויק, זה ברור.
 יכול להיות שיש הבדל בין הגיה של חולם מלא וחולם חסר. היום - אני לא יודע אם קיים הבדל כזה [אמר אחד
 מהתלמידים שבאמת יש הבדל], אבל יכול להיות שפעם, כשהיה כתוב אשכול בלי וא"ו ביטאו את זה אחרת
 מעם וא"ו. אבל גם אם לא שמעו את זה, אחד כתוב בלי וא"ו ואחד עם וא"ו.

אפשר לומר את דברי הגאון בלי העניין של ההגיה, אבל מכל מקום, אומר הגאון שכשכתוב אשכול וסוכות עם וא"ו - זה שניים!

כנראה גם לפני כן קראו למקום נחל אשכול - למה? ככה. אבל אחרי שהם באו ולקחו משם אשכול קראו למקום אשכול, עכשיו יש שם חזק, פעמיים. אותו דבר עם סוכות. כך מתרץ הגר"א.

מה שהאיבן עזרא ורבנו בחיי אומרים זה שמשה רבנו באמת החליף את השם שלו פה, אבל התורה כבר מראש ידעה שזה מה שיקרה ולכן קראה לו יהושע על שם העתיד. הפרשה שלנו אומרת שהיסטורית זה קרה פה.

הרמב"ן אומר הפוך. הוא אומר שמשה קרה להושע יהושע כבר בהתחלה, כי הוא ידע מה שיקרה בעתיד עם המרגלים.

זה על הכיוון ההפוך: בפועל כבר אז קראו לו יהושע, בגלל שמשה ידע שזה יקרה בעתיד.

זה אותו הסבר פחות או יותר, רק עם נפקא מינה היסטורית איך קראו לו עד עכשיו.

לשיטה הראשונה קראו לו יהושע פה באמת, כשמשה קרא לו עד עכשיו הוא קרא לו הושע. "הושע אכלת ארוחת בוקר? הושע מה אתה נוגע בזהו?".

אבל, כשהתורה כותבת את זה, התורה כותבת יהושע.

ואילו לפי הרמב"ן כבר אז קראו לו יהושע, כי התורה יודעת שבסופו של דבר עתיד להתרחש הסיפור עם המרגלים.

קודם כל, יש שיטה מאוד מעניינת של הנצי"ב.

הוא אומר שבאמת ליהושע קראו הושע, וכשמשה שאל אותו על התוס' או אם אכל ארוחת בוקר הוא קרא לו הושע.

אלא מה, באירועים מיוחדים שבהם היה צריך עוז מיוחד - אז משה קרא לו יהושע.

יש לנו דבר כזה גם בדניאל, המלך היה קורא להם בשמות מיוחדים כשהוא היה צריך את פתרון החלומות שלהם.

פרעה קרא ליוסף צפנת פענח. אני לא יודע אם קרא לו ככה גם כששאל אותו מה שער הדולר, אבל כשהיה צריך משהו מיוחד קראו לו צפנת פענח להראות את החשיבות שלו.

כך, לפי הנצי"ב, יהושע לא היה השם השימושי של יהושע, ופה - שהיה צריך תפילה מיוחדת - אז נקרא יהושע.

בפעמים הקודמות התורה לא כותבת שמשה קרא לו יהושע במיוחד, אבל באמת נקרא כך רק בגלל משהו חגיגי.

ואילו פה, שהייתה סיבה מאוד מיוחדת, לכן כתוב פה "ויקרא ליהושע בן נון יהושע", כדי להדגיש שבחיים הרגילים קראו לו הושע.

אשתו למשל לא קראה לו יהושע (או שכל רגע ורגע היא כל כך שמחה עליו אז היא כן קראה לו יהושע), אבל כשהיה דבר מיוחד אז קראו לו יהושע. הבן שלו כשעלה לתורה סתם נקרא בן הושע, אבל בבר מצווה נקרא בן יהושע.

האמת היא, שיכול להיות שהמחלוקת איפה שינו את השם של יהושע - האם בפשט התורה או בתחילת הופעת שמו - יתכן שזה תלוי במחלוקת מדרשים למה החליפו את השם של יהושע. יש מדרש שאומר שכל אדם שעולה לגדולה מוסיפים לו אות, והמדרש מביא את אברהם כדוגמה. זה עניין של גדולה. נו.

יעקב שינו לישראל, ליצחק לא שינו, למשה לא שינו. לא יודע. אין הרבה דוגמאות לזה.

נגיד כך: כנראה שהכוונה היא שתוספת האות מראה על חשיבות. עולה לגדולה אז מתווספת אות.

אם זו הסיבה, אז גם להילחם עם עמלק זה דבר חשוב. זה שיהושע מקבל את פני משה והלוחות בידו - זה דבר חשוב.

(אתם יודעים, יהושע היה היחיד שראה את הלוחות מקרוב, שהיה יכול לבדוק את הלוחות.)

הרי כשמשה ירד הוא שבר את הלוחות, העם יותר ראה לוחות שבורים. אבל יהושע ראה את משה עם

הלוחות, לכן גם שם כתוב יהושע. לפי זה אפשר לומר שכבר אז קראו לו יהושע).

אבל, עכשיו נקרא רש"י על פרשת השבוע.

רש"י אומר שמשה קרא להושע יהושע, הוא הוסיף לו יו"ד שיהיה י-ה הושע, שה' יושיע אותו מעצת מרגלים.

למדרש הזה פשיטא ששינו את השם שלו פה, אם כל הוורט הוא שה' יושיע אותו מעצת מרגלים אז ודאי ששינו לו את השם פה - כמו בפשט התורה, ואז נצטרך לומר שמה שכתוב שם יהושע זה על שם העתיד, אבל בעצם משה קרא לו אז הושע. כל ההיסטוריה קראו לו הושע, ורק כיוון שהתורה יודעת שיחליפו לו את השם בעתיד היא קראה לו יהושע. כמו שאמרנו בקדש ובסוכות, כמו בהר האלוקי - על שם העתיד. זה הפשט ברש"י.

(תסתכלו "ויבוא עד חברון". כתוב בפסוק ויעלו בנגב ויבוא עד חברון - מה פתאום שינוי מרבים ליחיד? רש"י אומר שכלב לבדו הלך להשתטח על קברי אבות.

נתתי בשנה שעברה שיעור על חטא המרגלים. כבר אז שאלתי אתכם: המרגלים לא נבחרו ברוב דחוק ולא בפריימריז. ה' בעצמו בחר את המגלים! התורה מעידה עליהם שהיו אנשים חשובים, אי אפשר לזלזל בהם! לכן שנה שעברה נתתי לכם שני וורטים מה היה החטא שלהם. החטא שלהם לא היה בגלל שהם רצו להישאר ראשי שבטים בשביל הגמל עם המיזוג אוויר והשלוש דבשות. החטא שלהם היה בדקות, ברוחניות.

על כל פנים, היה חשש רציני שכלב ויהושע יתבטלו ברוב. בסנהדרין אין דעת מיעוט, למרות שכל אחד מצביע מה שהוא רוצה, בהכרעה הסופית יש אמת אחת. אז גם יהושע וגם כלב היו צריכים חיזוק לעמוד בפרץ, שלמרות שהיו פה עשרה - אתם יודעים מי זה היה גדי בן סוסי? עשרה כאלו, זה לא פשוט.

לכן כלב הולך לחברון, ולכן משה צריך לחזק דוקא את יהושע, והוא מוסיף לו את האות יו"ד).

למה י-ה יושיעך מעצת מרגלים?

כשהמרגלים מוציאים דיבת הארץ, הם אומרים "עמלק יושב בארץ הנגב".

תדעו לכם, כשהעם שמע עמלק - הלב שלהם התחיל לפרפר.

כל העולם רעד מעמ"י, תיפול עליהם אימתה ופחד - ועם אחד מצפצף על הכל וקופץ לאמבטיה הרוחת! יהושע נשלח להילחם עם עמלק, אבל הוא לא הכה את עמלק, כתוב שהוא חלש את עמלק! (מה כל הסיפור של שושן פורים? סתם עוד יום, למה לא?

מה העניין? ומה אסתר רוצה עוד יום? את המן הרגו לפני שנה, 75 אלף גויים נהרגו. מה היא רוצה?

שלישיבת הכותל תהיה חניה צמודה, ולכל אחד תהיה מיטה מתכווננת ומזגן.

מה מבקשת הזקנה [בת 80]? עוד יום להרוג? לא הרגו מספיק? מה זה?

ומזה אנחנו עושים חג! כמה הרגו ביום השני? שלוש מאות. זהו! מה כבר קרה? מזה אתה עושה חג? מזה שיהודייה מבקשת עוד יום להרוג? מילא אם היתה בסיירת...

במשפט אחד: יש שני חגים. שושן פורים זה לא פורים בשושן, זה חג אחר לגמרי. יש פורים של גלות, ויש פורים של א"י. יש שתי מלחמות נגד עמלק. אחת היא כשעמלק תוקף אותך, כשאתה בגלות, ואז אין לך מצווה להשמיד, אז אתה מתגונן, ויחלוש יהושע.

אבל יש מלחמה אחרת שאתה יוזם נגד עמלק! שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ - להשמיד את עמלק. זה מה שאסתר מבקשת.

מי התחיל את פורים? המן. לכן ביום הראשון לא השמידו אותם, רק התגוננו.

אסתר מבקשת חג אחר בבחינת א"י).

כשהעם שמע את עמלק - ויהושע לא השמיד את עמלק - הם פרפרו. זה היה מאוד קשה להם.

יכול להיות שלכן משה היה צריך לעודד את יהושע ולומר לו "י-ה": "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק!" הוא היה צריך לעודד אותו, לומר לו שלא יפחד מעמלק, י-ה יושיעך. לכן היה צריך להוסיף לו את היו"ד, שיהיה לו את ה"כי יד על כס י-ה".

אני רוצה להוסיף לכם משהו נוסף.

אתם יודעים שהייתה עקידה. עקידת יצחק היתה ישראלוף. יצחק לא נעקד.

מי כן שילם בחייו בעקידה? שרה. יש עקידת שרה, את יצחק לא עקדו. הוא לא מת, שרה מתה - אבל לא בכוונה, היא לא ידעה שהיא הולכת למות.

אבל יש אמא אחת שכן עקדה את עצמה, שידעה שהיא הולכת למות. מי זו? רחל.

יש שלושה מדרשים שונים שמראים שרחל מסרה את חייה בשביל א"י.

בספר בראשית כתוב שיעקב קורא ללאה ורחל - רגע, לא, לרחל ולאה. "וישלח יעקב ויקרא לרחל ולאה". תנ"ך זה לא חסמבה! זה מה שכתוב.

ותען רחל ולאה - המדרש אומר שבגלל זה רחל מתה, בגלל שקפצה לפני האחות שלה.

שואל המדרש: מה אתה רוצה ממנה - למי הוא קרא? לרחל וללאה! אם כך הוא קרא, יש פה נפקא מינה (לא יודע איך, אולי מספר אחת ומספר שתיים).
 זה לא מעניין את המדרש, אין תירוץ! אף על פי כן רחל התחייבה מיתה.
 מה היה נושא הדיון? ארץ ישראל! רחל מתה כי היא הזדרזה.
 מדרש שני, אתם לא שמים לב לזה. אתם יודעים שהאבות קיימו את כל התורה כולה - אז איך יעקב התחתן עם שתי אחיות?
 אומר הרמב"ן, שבחוץ לארץ הם לא קיימו את כל התורה כולה, לכן כשהגיעו לא"י רחל מתה.
 רגע, למה שרחל תמות? שלא תמות! לא, כי רחל נישאה שנייה! עם לאה הוא נישא בכשרות, לכן לאה היא זו שהייתה צריכה למות.
 נו! זאת אומרת, שכשרחל נתנה את הסימנים ללאה, היא לא נתנה לה רק את הסימנים, היא נתנה לה את החיים! לא חושבים על זה.
 אלו שני מדרשים יותר מוכרים. אבל יש זוהר, שבו כתוב שרחל ידעה שהיא הולכת למות.
 בת כמה מתה רחל? בת 36. שרה חיה 127 שנים, והיא מתה כזו צעירה. היא ידעה שתמות ברגע שיכנסו לארץ, כי ה' אמר ליעקב שעד עכשיו רחל היתה איתו ועכשיו השכינה "תהיה איתו" ורחל תצטרך למות.
 יעקב ידע את זה בבבואה, לכן הוא אומר ליוסף "ואני בבואי... מתה עלי רחל".
 ובגלל שרחל נתנה את נשמתה על א"י, אז כשגלו בני" כתוב דוקא שרחל מבכה על בניה, היא האמא של א"י!
 לכן עמלק שמפריע לעמ"י להיכנס לא"י - אינו נופל אלא בידי בניה של רחל. לכן יהושע משבט אפרים נלחם בו, לכן בנימין - מרדכי ושאל - נלחמו בעמלק.
 לכן צריך לחזק את יהושע.
 כשנכנסים לארץ, הבנים של רחל צריכים להתחזק לדעת שצריך למסור את הנפש על א"י. לכן משה מחזק אותו.

זה הסבר אחד. הסבר שני:
 תשמעו, יש יונתן בן עוזיאל. הוא כותב על הוספת השם של יהושע חצי משפט קודם: כשראה משה את ענותנותו של יהושע הוא הוסיף לו את היו"ד.
 מה יהושע עשה שישים שנה במחנה? הוא סידר את הספסלים. שישים שנה עד שהוא זכה למשהו! עד הפנסיה של הפנסיה הוא עוד מסדר את הספסלים, איזו ענווה!
 משה רבנו פחד שמרוב ענווה לא יהיה לו את העוז להתווכח עם גדי בן סוסי וחבורתו, שלא ישרפו אותו בלהט אישם! ויהושע היה בכזו ענותנותו, מסדר ספסלים, אז משה רבנו נתן לו זדיקת עוז.
 אני לא זוכר אם סיפרתי לכם את זה: לנו יש טעות במידת הענווה. במשנה האחרונה במסכת סוטה כתוב שמאז שמת ר' בטלה ענווה ויראת חטא.
 השורה האחרונה שם בגמרא היא שרב יוסף אומר שאין לומר שענווה בטלה, דהא איכא אנא!
 והוא מוציא תעודת רב עניו, חגורה לבנה של ענווה.
 (פעם בחור בא לרב ואמר לו שלא הולך לו בשידוכים, אז אמר לו הרב שיעבוד על ענווה ואז ימצא מישהו שמתאימה לו.
 אחרי חצי שנה פוגש אותו הרב: נו?
 עונה לו הבחור: לפני חצי שנה לא מצאתי אף אחד שמתאימה לי - עכשיו שאני גם עניו?).
 איך מסבירים את דברי רב יוסף?
 אומר הגר"א, שאנא זה שם של תנא! שם בצד ישב תנא שקראו לו אנא.
 את זה כל אחד יכול לומר, אבל הגר"א גם אומר כדאיתא בירושלמי עוקצין או משהו, שיש תנא שקראו לו אנא.
 אבל מה הפשט? הפשט הוא שזה לא נכון לחשוב שענווה זו מסכנות.
 נתתי לכם פעם משל. מנהל בית ספר מתחיל את שנת הלימודים ואומר שהוא רוצה שמישהו יחיה את בית הספר בצירים.
 כולם מסתכלים על המורה לציר.
 אני? מה - אני יודע לציר? מה פתאום?
 זו ענווה? זה קודם כל שקר, הוא יודע לציר. זו בריחה מאחריות.
 להפך, אם במצב כזה מורה עומד ואומר 'למדתי חמש שנים ואני יודע לציר, אשמח לעשות את זה' - זו לא גאווה!

גאווה זה לחשוב שאתה בעל הבית על התכונה הזו ואתה יכול לרמוס אחרים בגלל זה. אבל אם אתה מבין שאתה אפס וה' נתן לך את התכונה הזו - זו ענווה.

ר"ע איגר היה אלוף במידות. קצת על הענווה שלו. יהודי אחד עמהארץ שאל איזו שאלה שטותית בבית הכנסת, ומישהו צעק לו בצחוק שזו שאלה בשביל ר"ע איגר. אותו אחד חשב שהם מדברים ברצינות, הוא לא ידע לכתוב ולא כלום, ביקש שיכתבו לו מכתב בשביל ר"ע איגר.

שלחו לר"ע את השאלה, אחרי חצי שנה מגיעה התשובה. האנאלפבית ביקש ממישהו שיקרא בשבילו, והוא התחיל לצחוק.

"לכבוד הרב הגאון האלוף" ועוד חמש שורות של שירות ותשבחות. כולם צחקו עליו בעיירה שר"ע איגר צוחק עליו: הוא לא יודע לקרוא, ור"ע איגר קורא לו בכל התארים האלו. הוא מאוד נפגע, נסע עד ר"ע איגר, פתח לו את הדלת ואמר לו שהוא אדם מהעיירה שניפישוק. הוא שאל את ר"ע: למה אתה צוחק עלי? אני לא יודע לקרוא ולכתוב, אבל אתה צריך ללגלג עלי ככה? כל העיירה צוחקת עלי עכשיו. אמר לו ר"ע איגר: מה פתאום, ככה צריך לכתוב מכתב! הנה תראה, גם אלי כותבים כך...

איזו ענווה. כל כך אהבתי את הסיפור הזה, הייתי מספר אותו שנים, עד שגיליתי שזה בלוף אחד גדול. המשכילים סיפרו את זה על ר"ע, לא יתכן שהוא לא ידע שהוא גדול הדור.

היה סיפור עם הש"ס. היו אחים שהיה להם זיכיון להדפסת הש"ס לכך וכך שנים. נגמרו השנים, אבל נשאר להם עוד, הם רצו להמשיך. ר"ע איגר פסק שלא, הוא התיר לאלמנה ראה להדפיס.

הם הלכו והתחצפו אליו, התנהגו לא יפה. הוא מאוד הקפיד עליהם. הם גם טענו שהבן שלו סיבן אותו. בקיצור, אחרי שהם עשו את הדבר הזה מת להם פועל והאשימו אותם והם היו בבית הסוהר. הם הלכו לר"ע איגר ושאלו מה עם כבוד התורה שלהם, והוא אמר להם: בדור הזה, כבוד התורה זה פה... ר"ע איגר לא חשב שלכולם כותבים כך. הסיפור הראשון הוא בלוף. מה, הוא לא ידע שהוא גדול הדור? הוא היה עניו למרות שהוא ידע שהוא גדול הדור! זה לא חכמה להיות עניו כשאתה אפס, החכמה היא שיש לך משה ואתה יודע שהכל מהקב"ה.

כשאתה אומר שאין לך אתה כופר במה שה' נתן לך! אתה יודע לצייר, מה אתה אומר שאתה לא יודע לצייר?! יש לך שכל, תגיד תודה שיש לך, תשתמש בו לטובה, כמו שה' נתן לך שכל תשתמש בו לטובה. זה העניין של יהושע.

יהושע היה עניו, אבל משה היה צריך להכניס בו קצת י-ה יושיעך. זה לא שייך להיות עניו כאן, אם יהושע היה עניו אנחנו עוד היינו בגלות. י-ה יושיעך מעצת מרגלים.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
ובל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.